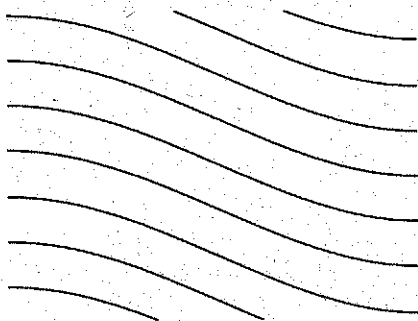

Andragoški center Republike Slovenije
Slovene Adult Education Centre

NOVIČKE

NOVEMBER 1997/11

▲ **DOMAČE NOVIČKE** ● Nacionalni program izobraževanja odraslih ● Obeti za sodelovanje ● Iz dela Andragoškega društva Slovenije ● Kurikularna prenova izobraževanja odraslih ● Svetovalno delo in izobraževanje odraslih ● Študijski krožki dobro potekajo ● Usposabljanje za delo v središčih za samostojno učenje ● Podelitev prvih potrdil udeležencem usposabljanja za delo v središčih za samostojno učenje ▲ **UTRINKI IZ SVETA** ● Prednostna področja, cilji in ukrepi na področju izobraževanja brezposelnih v nekaterih tujih državah ▲ **KAJ MENITE?** Kdo se bo zganil? ▲ **S POTI** ● O mednarodni konferenci Online Educa Berlin '97 - vabilo na petkovo izobraževalno srečanje ▲ **PREBRALI SMO ZA VAS** ● Razumeti in olajšati učenje odraslih ● Učenje učenja. Intervju z Robertom Diltsom o učenju odraslih ▲ **NOVOSTI IZ KNJIŽNICE ACS**

Izdajatelj: Andragoški center Slovenije, Urednica: Zvonka Pangerc - Pahernik

PROGRAMSKA ZASNOVA NOVIČK

Novičke so skupni informativni bilten za izobraževanje odraslih v Sloveniji. Z Novičkami želimo zboljšati obveščenost vseh, ki delamo na tem področju ali pa smo kakor koli povezani z izobraževanjem in učenjem odraslih v Sloveniji.

- Uporabniki in naročniki Novičk so lahko posamezniki in organizacije; tisti, ki se ukvarjajo z izobraževanjem in učenjem odraslih poklicno, in tudi tisti, ki delajo to prostovoljno (v društvih, strokovnih, verskih, političnih in drugih prostovoljnih organizacijah).
- Z vsebinsko zasnovno predvidevamo, da bomo v Novičkah objavljali tele vrste informacij o izobraževanju in učenju odraslih doma in v svetu:
  - opis in prikaz dogodkov in dejavnosti v izobraževanju odraslih;
  - razvojne, raziskovalne in druge programe in projekte;
  - sporočila o organizacijah, njihovih potrebah, načrtih in dejavnostih;
  - podatke o izobraževalnih programih in razvoju programov;
  - sporočila o politiki in strategiji izobraževanja odraslih;
  - novice v upravljanju in zakonodaji;
  - statistične podatke;
  - mnenja, stališča in predloge;
  - podatke in informacije o možnostih in virih za učenje;
  - podatke o napovedanih prireditvah, posvetih, publikacijah in drugih strokovnih dogodkih;
  - prikaze novih knjig, člankov ter didaktičnega in drugega gradiva ter novice s knjižnega trga;
  - novice iz naših knjižnic, predvsem iz knjižnice ACS.
- V Novičkah bomo objavljali kratke, jedmate, objektivne in nepristranske informacije.
- Novičke izhajajo praviloma vsak mesec, gradivo za posamezno številko zbiramo do 10. v mesecu. Za stike s tujino izdamo Novičke trikrat na leto v angleškem jeziku.
- Uporabniki prejemajo Novičke brezplačno. Tako bo tudi v prihodnje, če bomo lahko stroške za njihovo izdajanje poravnali iz javnih sredstev za izobraževanje odraslih.
- Novičke ureja in izdaja Informacijsko središče ACS. Odgovorni osebi: mag. Zvonka Pangerc Pahernik - vodja Informacijskega središča, in Peter Monetti - urednik Novičk.
- Besedila lektorira Marjana Kunej, Novičke tiska Tiskarna Štrok.
- Naslov uredništva je: Andragoški center Slovenije, Šmartinska 134a, 1000 Ljubljana, telefon: 061 444 978, faks: 061 445 881, elektronska pošta:

RFC-822: tajnistvo.saec@infosol.mss.edus.si

DECnet: RAZOR::LIACRS

Nacionalni program izobraževanja odraslih

V času Tedna vseživljenjskega učenja smo na ACS posebej povabili predstavnike ministrstev, ki bodo po 24. členu Zakona o izobraževanju odraslih pristojna za izpeljavo letnega programa izobraževanja odraslih. Z letnimi programi bo Vlada zagotavljala uresničevanje Nacionalnega programa izobraževanja odraslih, ki ga bo sprejel parlament. Srečanja so se udeležili samo predstavniki ljudskih univerz, srednjih šol, izobraževalnih centrov v podjetjih, zasebnih izobraževalnih organizacij za odrasle in predstavnici nevladnih organizacij s področja socialnega varstva in izobraževanja oseb v tretjem življenjskem obdobju.

Na srečanju smo predstavili vsebinska izhodišča in cilje nacionalnega programa izobraževanja odraslih. Vsebinska izhodišča smo povzeli po mednarodnih razvojnih dokumentih, in to ne le s področja izobraževanja, temveč tudi iz raziskav o Odločilnih globalnih dejavniki razvoja Evropske zveze po letu 1992, ki zajemajo izsledke raziskav državnih institutov iz razvitih evropskih držav in stališča predstavnikov poslovnega sveta o strateških razvojnih dejavnikih. Posebej smo predstavili umestitev izobraževanja odraslih v Strategiji gospodarskega razvoja Slovenije. Spodbudno je, da lahko opredelitve vloge izobraževanja odraslih v našem dokumentu povežemo s sporočili iz mednarodnih raziskav in dokumentov v tistih delih besedila, v katerih je govor o "izobraževanju mladih za doseganje različnih stopenj formalne izobrazbe" ter "izobraževanje odraslih in neformalne oblike izobraževanja". Poudarja tudi druge dejavnosti, kot so vzgoja v družini, kultura, telesna kultura, zdravstvo, kultura in zdravstvo, ki vplivajo na proizvodno in storitveno dejavnost, nujne pa so tudi za zadovoljevanje osebnih potreb ljudi, ohranjanje in razvijanje človekovih sposobnosti ter večje sodelovanje odraslih v dejavnem življenju. Med najpomembnejšimi nalogami strategije gospodarskega razvoja sta tudi "zavzemanje za enakost med ljudmi" ter razvijanje kolektivnega dogovarjanja in participacije v upravljanju.

Rdeča nit v vseh dokumentih sta spoznanje in odločenost za uveljavljanje koncepcije in strategije vseživljenjskosti izobraževanja, ki so jo ministri držav članic Organizacije za ekonomski razvoj in sodelovanje strnili v sporočilu za javnost januarja 1996 v Parizu:

- **"zavedamo** se ključnega pomena vseživljenjskega učenja za bogatejše osebno življenje, hitrejšo ekonomsko rast in ohranjanje družbene povezanosti;
- **strinjamo** se s strategijami za vpeljevanje vseživljenjskega učenja:
  - razvito predšolsko izobraževanje in izobraževanje mladine, ki daje temelje za učenje v vseh obdobjih in okoliščinah;
  - razvite poti za povezovanje učenja in dela in prehajanje med obema;
  - spremenjena vloga in odgovornost vlad, socialnih partnerjev, razvite spodbude za posameznike, delodajalce in vlade za vlaganje v vseživljenjsko učenje;

- *potrebujemo* učinkovitejše poti za to, da bomo ponudili vsakomu državljanu priložnost za učenje;
- *cilj je visoko postavljen*, vendar *si ne moremo privoščiti*, da si no bi prizadevali za njegovo uresničevanje".

Olga Drofenik, ACS

Obeti za sodelovanje

Pred kratkim so na Andragoškem centru Slovenije potekali ločeni pogovori z direktorjem Centra za poklicno izobraževanje, gospodom Vladimirjem Tkalcem, in z direktorjem Zavoda za šolstvo, gospodom Ivanom Lorenčičem. Dogovorili naj bi se, kako se bo uresničeval dogovor o medsebojni delitvi dela med zavodi, ki je bil v soglasju z ministrom podpisan po sprejemu nove šolske zakonodaje. V tem dokumentu je bilo določeno, katere naloge v izobraževanju odraslih opravlja Andragoški center Slovenije, katere pa druga dva zavoda. Dogovor izhaja iz ugotovitve, da bi bilo nesmiselno, da bi Andragoški center zaposloval strokovnjake za posamezna predmetna področja, ker jih imata že druga dva zavoda, vendar naj se ti "njihovi" usposobijo tudi za izobraževanje odraslih. ACS bo ohranil vodilno vlogo pri metodoloških vprašanjih, pripravi različnih strokovnih podlag, izobraževanju in usposabljanju vsega andragoškega osebja, določanju standardov kakovosti ipd. Dogovorjeno je bilo, naj zavodi pri posameznih nalogah med seboj sodelujejo, ne glede na to, kdo bo nosilec.

Dogovor v praksi večinoma še ni zaživel. Direktor Centra za poklicno izobraževanje in direktor Zavoda za šolstvo sta opozorila, da manjka ustrezno usposobljeno osebje in da je obseg dela, namenjenega mladini, prevelik. Kljub temu pa so bili doseženi načelni dogovori o pogostejšem usklajevanju dela in sodelovanju pri posameznih nalogah. Andragoški center Slovenije in Center za poklicno izobraževanje sta kot prednostne naloge opredelila sistemsko ureditev programov USO, poklicnih tečajev, razvoj svetovanja za srednje izobraževanje odraslih, nerešena metodološka vprašanja kurikularne prenove v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih in vprašanje usposabljanja učiteljev. V dogovorih z Zavodom za šolstvo je bilo poudarjeno predvsem sodelovanje predmetnih kurikularnih komisij, pri podpiranju dela Področne kurikularne komisije za izobraževanje odraslih, priprava programa osnovne šole za odrasle in gimnazijskega programa, pa tudi vprašanje svetovalne službe za učitelje v teh programih in njihovo izpopolnjevanje.

Sonja Klemenčič, ACS

Iz dela Andragoškega društva Slovenije

Sredi novembra se je prvič sestal Izvršilni odbor Andragoškega društva (v nadaljevanju ADS), ki ga je izvolila Skupšina ADS-a letošnjega maja. Izvršilni odbor sestavljajo:

- Daniela Brečko, urednica Andragoških spoznanj, sodelavka Gospodarskega vestnika,
- Jasna Dominko Baloh, ki je predsedovala ADS-u v prejšnjem mandatnem obdobju, in vodi zasebni izobraževalni zavod Doba v Mariboru,
- Nevenka Černigoj, zaposlena v občinski upravi v Postojni,
- Olga Drofenik iz Andragoškega centra Slovenije,
- Jožica Glavaš iz zasebne izobraževalne organizacije Mi Amigo v Mengšu,
- Štefan Gorše iz šolskega centra v Novem mestu,
- Herman Kosič iz zasebne izobraževalne organizacije KOPO v Novi Gorici in
- Jelica Stemberger Pegan iz zasebne izobraževalne organizacije Glotta Nova v Ljubljani.

Izvršilni odbor vodi Melita Cimerman iz Andragoškega zavoda - Ljudske univerze v Mariboru, ki jo je skupščina izvolila za predsednico ADS-a.

Osrednja tema na seji Izvršilnega odbora so bile spremembe, ki jih prinašajo v izobraževanje odraslih nova zakonodaja, in sicer Zakon o dodani vrednosti, Zakon o delovnih razmerjih in t.i. "faks sporočilo" vladnih varčevalnih ukrepov za naslednji dve leti. Izvršilni odbor je naložil predsednici, da organizira srečanje vodij zvez izobraževalnih organizacij (Zveze ljudskih univerz, Zveze zasebnih izobraževalnih organizacij in Zveze enot za izobraževanje odraslih pri srednjih šolah), vodij kadrovskih ali izobraževalnih služb iz podjetij, ki imajo dobro razvito izobraževalno dejavnost, predsednika Strokovnega sveta za izobraževanje odraslih in predstavnika Gospodarske zbornice Slovenije. Na srečanju se bodo seznanili s slabimi posledicami, ki jih bo imela nova ureditev zlasti za povpraševanje po izobraževanju, in se dogovorili o tem, kako bi načrtno po javnih občilih in poslancih dosegli ustrežnejše obravnavanje vprašanj, pomembnih za izobraževanje odraslih v vseh treh dokumentih.

Olga Drofenik, ACS

Kurikularna prenova izobraževanja odraslih

Konec oktobra se je na svoji že 22. seji sestala Področna kurikularna komisija za izobraževanje odraslih. Osrednje točke dnevnega reda so bile tokrat tri:

- Predlog programa usposabljanja izobraževalcev odraslih za programiranje,

- Predlog za dopolnitev gradiva *Načela za pripravo izobraževalnih programov poklicnega tečaja* z vidika potreb po vključevanju odraslih v te programe in
- Predstavitev analize stanja na področju osnovnošolskega izobraževanja odraslih.

Že nekaj časa v svojih poročilih s sej poudarjamo, in to velja tudi tokrat, da je kurikularna prenova tudi v izobraževanju odraslih v tisti fazi, ko je težišče dela v programskih komisijah in področna kurikularna komisija svojo vlogo načrtovalca vse bolj zamenjuje z vlogo koordinatorja in usmerjevalca dela programskih komisij. Pri tem je v zadnjem obdobju v ospredju izobraževalno-izvedbeni del programa kurikularne prenove.

Poročila o delu med sejami, ki jih predstavljajo predsedniki programskih komisij in tisti člani PKK IO, ki so tudi člani drugih področnih komisij, tako časovno zajema čedalje večji del posameznih sej. Pri tem je opazna različna dinamika dela posameznih programskih komisij, to pa ni zmeraj povezano zgolj z (ne)zavzetostjo njihovih članov, temveč tudi s statusom, zakonskimi rešitvami, partnerji pri prenavljanju in izpeljavi zadev na različnih področjih izobraževanja, ki sodijo v delo teh komisij. Težavam in oviram pri delu nekaterih komisij bodo zato v naslednjem mesecu namenjeni posebni pogovori in koordinacija tajnikov.

Vrnimo se k sami 22. seji in povejmo, da so člani PKK IO precej časa namenili obravnavi predloga programov usposabljanja za potrebe kurikularne prenove. Del tega je prej omenjeni program usposabljanja izobraževalcev za programiranje, ki ga je področna kurikularna komisija z manjšimi popravki sprejela in naj bi bil izpeljan decembra. Drugi del razprave je bil namenjen usposabljanju za potrebe kurikularne prenove nasploh. Čeprav je ta program precej začrtan s *Katalogom programov stalnega strokovnega spopolnjevanja strokovnih delavcev na področju vzgoje in izobraževanja za šolsko leto 1997/98*, so šla razmišljanja članov Področne kurikularne komisije še dlje, tako glede dolgoročnosti naloge, obsega vsebin kot ciljnih skupin in potreb v tovrstnem izobraževanju. Problem pedagoško-andragoške izobrazbe in usposobljenosti je eden tistih, na katerega je bilo tako na naših sejah že večkrat opozorjeno, in člani PKK IO so dobili možnost in nalogo, da v določenem roku pripravijo morebitne dodatne predloge vsebin, ki bi jih bilo po njihovem mnenju treba včleniti v usposabljanje izobraževalcev.

Gradivo o pripravi izobraževalnih programov poklicnega tečaja in problematiki vključevanja odraslih vanj je pripravila Programska komisija za poklicni tečaj. Po mnenju vseh članov gre za dobro in nazorno pripravljeno gradivo, za razčlenbo, na podlagi katere je mogoče in tudi potrebno izoblikovati le še jasnejše sklepe in predloge glede ukrepov in rešitev. Za sprejetje končne različice gradiva naj bi komisija tako ločila predlagane programske in sistemske rešitve, razvidno opredelila, kdaj naj bi se tovrstni programi pripravljali za mladino in kdaj za odrasle, in če je to potrebno, tudi odločno predlagala opredelitev (razširitev) ciljne skupine drugače, kakor je opredeljena sedaj. Morda še ena misel, ki je bila izražena v razpravi: pri oblikovanju programov poklicnega tečaja bi bilo treba poleg potreb trga delovne sile upoštevati tudi potrebe ljudi; če ne zaradi drugega zato, ker se zdi, da so te (druge) potrebe vendarle pomembnejše kot prve.

Področna kurikularna komisija za izobraževanje odraslih s to sejo nadaljuje skupno obravnavo poročil programskih komisij, ki so jih le-te pripravile o stanju izobraževanja

odraslih na svojem področju. Po poklicnem tečaju je bila tokrat deležna pozornosti analiza stanja na področju osnovnošolskega izobraževanja odraslih v Sloveniji. Mag. Marija Velikonja, predsednica programske komisije, je ob predstavitvi opozorila predvsem na dve stvari, ki jima bo ob prenavljanju programov treba nameniti največ skrbi. To sta:

- pedagoško-andragoška usposobljenost, stalno strokovno spopolnjevanju učiteljev in
- to, da ciljna skupina udeležencev v osnovni šoli za odrasle postaja vse mlajša.

Člani PKK IO so programski komisiji predlagali, naj objavi izsledke analize v strokovni literaturi, saj gre za podatke, ki postanejo še pomembnejši, če vemo, da se je stanje na tem področju nazadnje ugotavljalo pred več kot desetimi leti. Ob tem bomo tudi sami skušali najti možnosti, da analizo v celotnem obsegu in ustrezni obliki objavimo kot samostojno izdajo.

Čas, ki je pred nami, bo prej ali slej tudi čas raznih analiz in poročil o letos opravljenem delu. To bo tudi ena naslednjih nalog PKK IO-ja. Počasi se tudi izteka mandat različnim telesom, odgovornim za pripravo in izpeljavo kurikularne prenove. Ob pogledu na opravljeno bo torej treba čim prej videti in vedeti, kako s kurikularno prenovo naprej. Vsekakor pa vam bomo o delu Področne kurikularne komisije za izobraževanje odraslih poročali vsaj še nekaj časa, zagotovo pa še dlje o pripravi novih izobraževalnih programov in usposabljanju za njihovo izpeljavo.

Mag. Janko Berlogar, ACS

Svetovalno delo in izobraževanje odraslih

V okviru Nacionalnega kurikularnega sveta deluje tudi Kurikularna komisija za svetovalno delo in oddelčno skupnost, in čeprav, kar zadeva "ciljno skupino", na prvi pogled nimata stičnih točk z odraslimi, razen tega, da se formalno medsebojno obveščata o delu, že nekaj časa sodeluje tudi Področna kurikularna komisija za izobraževanje odraslih.

Razlog za dobro sodelovanje ni samo odprtost komisij, temveč predvsem to, da je svetovalnemu delu v izobraževanju odraslih morda treba nameniti še več pozornosti kakor na drugih področjih. Omenjena kurikularna komisija zagotovo ima strokovnjake, ki bi nam, četudi se sicer ukvarjajo predvsem z drugačnimi nalogami, lahko strokovno pomagali. Drugače pa se zavedamo, da je uveljavitev svetovalnega dela kot sestavine izobraževalne dejavnosti predvsem naloga nas samih, andragogov, izobraževalcev odraslih.

Ob sprejemanju zadnje šolske zakonodaje so se andragogi zelo trudili, da bi bilo vanjo zajeto tudi svetovalno delo z odraslimi, ampak žal, neuspešno (navajam ugotovitve iz pisma dr. Vide A. Mohorčič Špolar in prof. Sonje Klemenčič Kurikularni komisiji za svetovalno delo in oddelčno skupnost). Vsebina svetovalnega dela na področju izobraževanja odraslih tudi še ni povsem dodelana in ni izdelane doktrine. Obenem

pa odrasli pričakujejo bistveno večji obseg svetovanja, o tem poročajo same izobraževalne organizacije. Tako je zato (spet povzetek iz omenjenega pisma) ker:

- na področju izobraževanja odraslih nimamo specializiranih ustanov,
- trg dela zahteva tudi od tistih, ki nimajo izdelanih načrtov osebne kariere, da si pridobivajo dodatno izobrazbo, pa zato potrebujejo pomoč pri izbiri izobraževalnih programov,
- se povečujejo možnosti učenja odraslih v različnih oblikah in z različnimi metodami, ki vključujejo precej samostojnega dela, pri čemer pa posameznik pogosto potrebuje svetovalno pomoč,
- so v mnogih podjetjih odpravili kadrovsko-izobraževalne službe, kjer so zaposleni lahko dobili ustrezne informacije in nasvete, in zato to vlogo zdaj opravljajo izobraževalne ustanove,
- službe za zaposlovanje pričakujejo, da bodo izobraževalne ustanove prevzele precejšen del svetovanja brezposelnim, ipd.

Ob povečanem obsegu dela in spremenjeni vlogi svetovanja v izobraževanju odraslih pa v izobraževalnih ustanovah v Sloveniji nimajo niti enega zaposlenega svetovalca, ki bi se ukvarjal samo s tem področjem, pač pa opravljajo to strokovnjaki (andragogi, pedagogi, profesorji raznih strok itn.) ob svojem siceršnjem drugem delu.

Opisano stanje, kar zadeva oblikovanje temeljnih ciljev, vsebin in poti za doseg sprememb v svetovanju že zdaj zahteva zavzeto sodelovanje PKK IO-ja, v prihodnosti pa pomeni veliko dela za Andragoški center Republike Slovenije in vse izobraževalce. Brez podpore pri tem ne bo šlo, in razveseljivo je, da se je pri oblikovanju svojih *Programskih smernic* na svetovanje v izobraževanju odraslih spomnila tudi Kurikularna komisija za svetovalno delo in oddelčno skupnost. Čeprav po zakonskih formulacijah teh obveznosti nima, nam je v posebnem dokumentu *Izobraževanje odraslih in šolska svetovalna služba (ŠSS)*, podala nekaj ugotovitev in vprašanj, ki deloma potrjujejo naša spoznanja, hkrati pa nas vodijo k dodatnim razmišljanjem in rešitvam.

Tako glede osnovne šole jasno ugotavljajo, da ŠSS ni "obremenjena" z osnovnim izobraževanjem odraslih, in to podkrepijo s konkretnimi podatki. Na začetku šolskega leta 1995/96 je po podatkih Statističnega urada RS 25 "šol" izpeljevalo osnovnošolski program izobraževanja za odrasle. Nobena teh "šol" pa ne sodi med osnovne šole, temveč so to ljudske in delavske univerze, zavodi za izobraževanje in kulturo, izobraževalna in druga središča. Zato je tudi razumljivo, da na vprašanje, ali svetovalna služba opravlja svetovalno delo tudi za oddelke izobraževanja odraslih, od 300 anketiranih svetovalnih delavcev iz osnovnih šol niti eden ni odgovoril pritrdilno (vprašalnik za svetovalne delavce in delavke, Urad za šolstvo, 1996).

Po predvidevanjih komisije naj bi bilo drugače s ŠSS v srednjih šolah. Največji del (76%) tovrstnega izobraževanja odraslih poteka na samih gimnazijah ter poklicnih in strokovnih šolah (ob začetku šolskega leta 1995/96 skupaj na 48 šolah, po podatkih Statističnega urada RS). Zato tudi Kurikularno komisijo za svetovalno delo in oddelčno skupnost zanima, kaj to pomeni za ŠSS, ki je organizirana na šoli, kjer poteka tudi kak program za izobraževanje odraslih. Ali le-ta opravlja svetovalno delo tudi za udeležence izobraževanja odraslih? Ali veljajo za ŠSS v srednjih šolah tudi naloge svetovanja odraslim udeležencem izobraževanja?

Verjetno 67. člen ZOFVI, ki opredeljuje svetovalno službo v vrtcu ali šoli te naloge šolskim svetovalnim službam vendarle ne nalaga, posebno če se opremo na opredelitev udeleženca izobraževanja odraslih (1. člen ZOI), ki je tista oseba, ki nima statusa učenca, dijaka..., prav za te pa je po zakonu organizirana šolska svetovalna služba. Omenjena kurikularna komisija se tudi sprašuje, kako je sicer poskrbljeno za svetovanje odraslim udeležencem. Ali vloge svetovalnih dejavnosti za udeležence izobraževanja odraslih ne prevzema vodja izobraževalnega programa, ki poleg tega, da "analizira delo in rezultate...", "spremlja napredovanje udeleženca...", tudi "opravlja in organizira svetovalno delo" (20. člen ZOI)?

Vendar, kaj pomeni, da organizira svetovalno delo? Ali sme pri tem pritegniti ŠSS? Sme ŠSS privzemati naloge svetovanja, ki so namenjene udeležencem izobraževanja odraslih? Ali se vodja izobraževalnega programa iz (pod)sistema izobraževanja odraslih povezuje in sodeluje s ŠSS iz (pod)sistema izobraževanja mladine? Kako in v čem se povezuje, kako sodeluje? Je ŠSS organizirana za oba podsistema hkrati?

Kar nekaj snovi za razmišljanje nam je s svojimi vprašanji dala Kurikularna komisija za svetovalno delo in oddelčno skupnost. Svetovanje v izobraževanju odraslih je seveda zadeva številnejših subjektov, ne samo iz vzgoje in izobraževanja, temveč tudi z drugih področij, ki sodijo v delo te komisije in šolskih svetovalnih služb. Ne enim ne drugim zato ne moremo niti nismo hoteli naprtiti še skrbi za svetovanje v izobraževanju odraslih. Se pa lahko od njih marsikaj naučimo, zato je sodelovanje z njimi dragoceno in se mu ne nameravamo odpovedati.

Mag. Janko Berlogar, ACS

Študijski krožki dobro potekajo

Teden vseživljenjskega učenja je za nami, poročila so oddana, arhivi urejeni in zdaj se lahko znova in še bolj zavzeto posvetimo našemu delu. Letošnji začetek šolskega leta je nekoliko bolj spodbuden, kakor je bilo preteklo leto, ko smo vam sporočali, da začnete s študijskimi krožki nekoliko pozneje, - zaradi znanih proračunskih težav. Vendar tem še zmeraj ni videti konca. Denarne omejitve so preteklo leto mnogim med vami preprečile delo v študijskih krožkih, zlasti tistim, ki ste odvisni samo od denarja Ministrstva za šolstvo in šport. Toda študijski krožki so vendarle postali oblika učenja, ki je blizu našim ljudem, zato ste jih mnogi kljub manjši denarni podpori, uvrstili v svojo izobraževalno ponudbo. Letos je bilo ob koncu oktobra 50 študijskih krožkov, ki so jih organizirali v 28 različnih organizacijah po Sloveniji. To je v primerjavi z lanskim letom, ko jih je bilo ob istem času komaj 11, petkratno povečanje števila študijskih krožkov. K takšni ekspanziji je nekoliko prispeval tudi način financiranja, ki se spreminja iz leta v leto. Tudi med letom ste nas opozarjali, da takšnemu spremenljivemu ritmu težko sledite, toda prav krožki so v praksi dokazali, da so prilagodljivi in se izjemno hitro odzivajo na dane razmere in okoliščine, to pa pomeni, da so primerni za vsakršne okoliščine - dobre in slabe. Drugo leto pa vendarle

pričakujemo, da se bodo proračunske težave uredile in da bo znova objavljen razpis za sofinanciranje izobraževanja odraslih, tako kakor je bil v preteklih letih.

Mag. Slavica Černoša, ACS

Usposabljanje za delo v središčih za samostojno učenje

Od 20. do 25. oktobra je na Andragoškem centru Republike Slovenije zopet potekalo usposabljanje za delo v središčih za samostojno učenje.

Celotno usposabljanje je zasnovano v treh modulih:

- Modeli organiziranega samostojnega učenja (prvi modul)
- Svetovanje pri samostojnem učenju in (drugi modul)
- Priprava gradiva za samostojno učenje (tretji modul)

S prvim modulom udeleženci dobijo temeljne informacije o tem, kaj je organizirano samostojno učenje in kaj središče za samostojno učenje in kako lahko te oblike vpeljejo v svojo ustanovo. Modul obsega tele vsebine: samostojno učenje in njegov pomen; prednosti samostojnega učenja; ciljna skupina; promocija dejavnosti; svetovalna in tutorska pomoč; vodenje dokumentacije; osebje v središču za samostojno učenje; gradivo za samostojno učenje; evalvacija dejavnosti. Namenjen je vsem, ki bodo vpeljali, vodili ali sodelovali v različnih sistemih organiziranega samostojnega učenja. Pogoji za pridobitev potrčila je tudi izdelava krajše seminarske naloge, v njej udeleženci predstavijo vizijo sistema organiziranega samostojnega učenja ali središča za samostojno učenje v lastni ustanovi. Za tiste, ki želijo pridobiti denar Ministrstva za šolstvo in šport, sta udeležba in izdelava seminarske naloge obvezni. Program obsega 24 ur.

Prvi modul smo prvič izpeljevali v juniju 1995, naslednji dve skupini sta se usposabljali novembra 1996, četrta skupina pa od 20. do 23. oktobra letos. Usposabljanja se je doslej udeležilo 95 ljudi iz 58 ustanov. 45 udeležencev seminarja je doslej izdelalo tudi seminarske naloge, ki so podlaga za postavitev središča za samostojno učenje. Po takšnih zasnovah smo doslej v Sloveniji odprli 18 središč za samostojno učenje.

Drugi modul je v pripravi in načrtujemo njegovo izpeljavo v začetku prihodnjega leta. Namen modula je seznaniti udeležence s temelji svetovalnega dela in jih usposobiti za delo z ljudmi v središčih za samostojno učenje in drugih oblikah organiziranega samostojnega učenja (npr. izobraževanje na daljavo). Namenjen je torej svetovalcem in tutorjem oziroma mentorjem. Program bo obsegal 24 ur.

Tretji modul, Priprava gradiva za samostojno učenje, pa smo konec oktobra izpeljevali prvič, in sicer za dve skupini. Udeležilo se ga je 35 ljudi iz 22 ustanov. Cilj modula je, da se udeleženci seznanijo z zakonitostmi priprave gradiva za samostojno učenje in se v tem tudi praktično preskusijo. Zato ob koncu tudi izdelajo seminarsko nalogo;

v njej na praktičnem zgledu priredbe tradicionalnega gradiva v gradivo za samostojno učenje pokažejo, koliko so sposobni teoretična načela uporabiti v praksi. Udeleženci so bili po večini s pridobljenim znanjem zelo zadovoljni, nekateri pa so menili, da je tri dni morda le premalo, da bi bil človek kos tako zahtevni nalogi, kot je priprava učnega gradiva. Tri dni najbrž povsem zadošča, da človek pridobi neko temeljno znanje o posebnostih gradiva za samostojno učenje, kolikor ga pač potrebuje za delo v središču za samostojno učenje. Strinjamo pa se, da potrebujejo tisti, ki bodo gradivo dejansko tudi pripravljali, bolj poglobljeno znanje, zato že razmišljamo o daljšem usposabljanju.

Seminarja Modeli organiziranega samostojnega učenja in Priprava gradiva za samostojno učenje sta vodila strokovnjaka iz tujine, profesor Roger Lewis iz univerze v Humberideu in gospod Quentin Whitlock iz zasebnega izobraževalnega podjetja Dean Associates. Oba se že dolga leta ukvarjata s tako imenovanim odprtim učenjem (Open Learning) in izobraževanjem na daljavo, njune številne izkušnje pa gotovo dajejo seminarjem, ki jih vodita, ne le veliko strokovno, temveč tudi uporabno vrednost. Res pa je tudi, da je priprava seminarjev s tujimi predavatelji precejšen denarni zalogaj, zato ju lahko povabimo le enkrat na leto. Ker poteka razvoj središč za samostojno učenje po svojevrstnih in nepredvidljivih zakonitostih, se je pokazalo, da morajo v skrajnem primeru nekateri čakati na usposabljanje kar vse leto. Zaradi velikih potnih stroškov tujih predavateljev pa pripravljamo seminarje časovno strnjeno, to pa pomeni, da se jih marsikdo prav takrat ne more udeležiti, ker ima druge obveznosti.

Rešitev vidimo v pripravi obeh omenjenih modulov po metodi samostojnega učenja ali izobraževanja na daljavo. S tem bi zlasti omogočili prožno vključevanje v usposabljanje takrat, ko posameznik ali ustanova to v resnici potrebuje ali želi, ali tedaj, ko utegne. Ljudje, ki se bodo takšnega usposabljanja udeležili, pa bodo že med učenjem spoznali nekatere zakonitosti samostojnega učenja, in to je nedvomno velika vrednost. Seveda pa je pot do takšnega izobraževanja še dolga. Treba bo pripraviti ustrezno gradivo za samostojno učenje, postaviti sistem, predvsem pa zagotoviti svetovalno in tutorsko pomoč. Izziv se nam zdi dovolj zanimiv, tako da bomo to začeli že kmalu pripravljati.

Irena Benedik, ACS

Podelitev prvih potrdil udeležencem usposabljanja za delo v središčih za samostojno učenje

23. oktobra smo na Andragoškem centru priredili manjšo slovesnost. Prvih 45 udeležencev prvega modula usposabljanja za delo v sistemih organiziranega samostojnega učenja (Modeli organiziranega samostojnega učenja), ki so tudi uspešno opravili seminarske naloge, je prejelo potrdila. Ker se vsi ljudje, ki delajo v sistemih organiziranega samostojnega učenja, predvidoma ne bodo usposabljali po vseh treh

modulih, so potrdila zasnovana tako, da se bodo med nadaljnjim usposabljanjem vpisovali le opravljeni moduli.

Podelitve potrdil so se udeležili tudi predstavniki Ministrstva za šolstvo in šport, mag. Jože Miklavc in oba predavatelja, profesor Roger Lewis in gospod Quentin Whitlock. Za prijetno razpoloženje pa je poskrbela Urška Bevcer, ki se je s pomočjo našega drugega projekta - Borze znanja - naučila odlično igrati citre.

Vsem, ki so prejeli potrdila, iskreno čestitamo!

Irena Benedik, ACS

UTRINKI IZ SVETA

Prednostna področja, cilji in ukrepi v izobraževanju brezposelnih v nekaterih tujih državah

V pripravi je Nacionalni program za izobraževanje odraslih. Pri pripravi in postavitvi ciljev in ukrepov, ki jih bo ta program zajemal, smo poiskali podatke o tem, kolikšno pozornost namenjajo različne države izobraževanju brezposelnih. Tokrat bi radi podali le informativni splošni pregled tega področja v različnih državah, ki nam je lahko v oporo pri razmišljanju in delu ob pripravi in sprejemanju nacionalnega programa za izobraževanje odraslih pri nas. V pregledu so zajete: Nizozemska, Finska, Švedska, Belgija, Avstrija, Italija, Nemčija, Španija in Portugalska.

Cilji

Cilji, ki jih različne države postavljajo in s katerimi želijo urejati problematiko brezposelnosti, izvirajo predvsem iz potreb trga delovne sile in prilagajanja usposabljanja in izobraževanja brezposelnih tako, da bodo postali lažje zaposljivi in se bodo lažje poklicno uveljavili, nekateri tudi na novo zaposlili. Postavljajo predvsem tele cilje:

- omogočiti brezposelnim pridobitev temeljne izobrazbe;
- omogočiti brezposelnim pridobitev osnovnega poklica;
- povečati možnosti poklicne in geografske mobilnosti;
- zmanjševati in preprečevati "ozka grla", ki se pojavljajo ob nekaterih gospodarskih preobratih ali zaradi sprememb v ponudbi in povpraševanju po delovni sili na trgu dela;

- usposobiti brezposelne za spremenjene razmere na trgu dela (novo znanje, nove informacije, zahteve po novem praktičnem znanju, spoznavanje in obvladovanje nove informacijske in druge sodobne tehnologije);
- usposabljanje mlade, ki se zaposlujejo prvič ter jim tako omogočiti lažjo poklicno integracijo in socializacijo na področju zaposlitve;
- z raznimi štipendijami in drugimi denarnimi podporami omogočiti nadaljnje usposabljanje in izobraževanje brezposelnim, ki se izkažejo kot zelo nadarjeni, vendar si zaradi svojega posebnega socialnega položaja ne zmorejo sami plačevati svojega študija;
- omogočiti brezposelnim, ki so pokazali veliko ustvarjalnosti in samoiniciativnosti, razvoj njihovih podjetniških zamisli in takim posameznikom omogočiti samozaposlitev;
- omogočiti brezposelnim odraslim, ki so na posebne načine deprivilegirani, ali marginalnim skupinam pridobivanje temeljnih in nadaljnjih poklicnih kvalifikacij in s tem olajšati njihovo socio-poklicno integracijo;
- usmerjati brezposelne v programe prekvalifikacij in dokvalifikacij.

Prednostne ciljne skupine brezposelnih

Vse obravnavane države *vidijo v izobraževanju in usposabljanju brezposelnih pomemben dejavnik, ki lahko pripomore k urejanju problematike brezposelnih*. To skušajo doseči z raznolikimi ukrepi, zanimivo pa je, da se v vseh obravnavanih državah pojavljajo nekatere skupne usmeritve, ki so gotovo posledica svetovnih družbeno-gospodarskih vplivov v zdajšnjem obdobju.

V zadnjih letih se skoraj vse obravnavane države veliko ukvarjajo s problematiko *brezposelnosti mlajših ljudi*. Pri tem gre predvsem za ukrepe, ki jih država subvencionira in so namenjeni *usposabljanju mlajših odraslih ter omogočanju lažjega prehoda iz šol v zaposlitev ter povečevanju konkurenčnosti na trgu delovne sile*. Nekatere države (Nemčija, Belgija) urejajo to problematiko z vpeljevanjem "vajenskega ali dualnega izobraževanja". Del usposabljanja poteka v poklicnih šolah, drugi del pa na delovnem mestu. Tako se ti posamezniki lahko poklicno vključujejo v delovno okolje in prilagajajo trgu dela, hkrati pa pridobivajo nekatere temeljne praktične spretnosti, ki jih trg zahteva za določena dela.

Zanimiva je npr. primer Finska, kjer ugotavljajo, da se je v zadnjem desetletju brezposelnost mladih skokovito povečala. Prispevek mlade delovne sile v državno gospodarstvo je znašal leta 1990 13%, leta 1994 pa samo še 8%.

Država je za urejanje problematike mlajših brezposelnih oblikovala državno strategijo. V njej so navedeni temeljni cilji, ki jih je treba doseči za zmanjševanje brezposelnosti mladih. Med cilje, ki so zajeti v državni strategiji sodi tudi *povečanje vključenosti mlajših brezposelnih v izobraževalne programe*. V letih 1996-98 naj bi se vključenost v te programe povečala za 15.000 udeležencev. Etapni cilji predvidevajo postopno povečevanje vključenosti za 5.000 udeležencev na leto.

Tudi Švedska namenja problematiki mlajših brezposelnosti veliko pozornost. Postavili pa so si tudi globalni cilj, na podlagi katerega naj bi do leta 2000 zmanjšali stopnjo brezposelnosti za polovico (od 8% na 4%). Država je junija 1996 sprejela nekatere

posebne ukrepe, ki naj bi pripomogli k uresničitvi postavljenega cilja. Med te sodijo tudi ukrepi na področju izobraževanja in usposabljanja zaposlenih in brezposelnih.

V naslednjih petih letih bo zato država zagotovila novih **100.000 mest za izobraževanje odraslih**. Pri tem bodo namenili posebno pozornost izobraževanju brezposelnih, katerim nizka raven izobrazbe in usposobljenosti onemogoča tekmovalnost na trgu dela.

Poleg ciljne skupine mlajših brezposelnih se med prednostnimi ciljnimi skupinami v obravnavanih državah pojavljajo še: brezposelni brez temeljne izobrazbe, brezposelni s posebnimi potrebami, brezposelni brez poklicnih kvalifikacij ali s potrebo po preusposabljanju, dolgotrajno brezposelni, brezposelni z veliko samoiniciativnosti in znanja ter želje po razvijanju svojih podjetniških zamisli, brezposelne ženske. Prednostni vrstni red obravnavanja različnih ciljnih skupin pa se od države do države razlikuje in je odvisen predvsem od deleža, ki ga posamezna ciljna skupina predstavlja v celotni stopnji brezposelnosti kake države.

Pomen splošnega izobraževanja brezposelnih

V zadnjem desetletju zaznavajo usmeritve, ki podpirajo predvsem poklicno usposabljanje in izobraževanje brezposelnih. Denar, ki ga dajejo država in drugi socialni partnerji, je namenjen izobraževalnim programom, ki bodo brezposelne opremili s spretnostmi in poklicnim znanjem, s katerim bodo lahko nastopili na trgu dela in se merili z drugimi. Brezposelnost v zadnjem desetletju precej narašča zaradi vpeljevanja nove tehnologije in odprave delovnih mest, ki jih nadomeščajo sodobni računalniški sistemi. Vse te spremembe in zahteve po čedalje zahtevnejšem poklicnem znanju so razlogi, ki sami po sebi zahtevajo take ukrepe. Trda ekonomska logika, ki smo jo v tem obdobju "nekako vsi sprejeli", pa zahteva naj bi tudi s programi za izobraževanje brezposelnih dosegali takojšnje pozitivne učinke. Ti se kažejo v povečani zaposljivosti posameznikov, vpisanih v te programe. Šele ob takem zagotovitlu postane namreč program zanimiv tudi za državo in denar, vložen vanj, dobra naložba.

Različne države torej spodbujajo in financirajo predvsem poklicno usposabljanje in pridobivanje delovnih izkušenj. Nekoliko manj posluha imajo za financiranje in spodbujanje oblikovanja *splošnih programov*. *Učinkov teh programov sicer ni mogoče takoj preverjati, dajejo pa brezposelnim širši okvir znanja, in to se čez daljši čas verjetno izkaže kot dobra naložba. Ciljni skupini se namreč tako odpre več poti, kakor ob ozkem usmerjanju v kak poklic.*

Kljub takim usmeritvam (ali pa prav zaradi njih) pa v nekaterih evropskih državah že začenjajo opozarjati na *neravnotežje med ekonomsko, delovno in izobraževalno politiko*, ki ne omogoča enakomernega razvoja ekonomskih virov in ljudi. Ob usmerjanju brezposelnega v ozko določen poklic, ki ga v tem trenutku zahteva trg dela, se namreč velikokrat pozablja na človeka in možnosti njegovega večstranskega razvoja.

Z oblikovanjem in sprejetjem Nacionalnega programa za izobraževanje odraslih tudi v Sloveniji sprejemamo odgovorno odločitev o tem, katere programe za izobraževanje brezposelnih bomo podprli v prihodnosti (tudi država in drugi socialni partnerji). Zato je morda zdaj pravi čas, da prisluhnemo opozorilom, ki se zadnja leta pojavljajo predvsem v skandinavskih, pa tudi v nekaterih drugih državah. Te države namreč ob izkušnjah spoznavajo, da *je treba tudi v izobraževanju brezposelnih doseči*

ravnotežje med podpiranjem programov poklicnega usposabljanja in splošno izobraževalnih programov.

Ciljna skupina mlajših brezposelnih je npr. že ena izmed tistih, v katerih bi morala država videti in prepoznati kadrovski in intelektualni potencial za prihodnost in ji zato ne prehitro zapirati poti za razvoj. Koliko bo ta potencial razvit in uporabljen, pa bo veliko odvisno tudi od države in drugih socialnih partnerjev, kako bodo spodbujali brezposelne, da se bodo odločali za izobraževanje.

Socialni partnerji, ki sodelujejo pri finančnem spodbujanju izobraževanja in usposabljanja brezposelnih

Programi za izobraževanje in usposabljanje brezposelnih podpirajo in financirajo različni socialni partnerji. Največ programov izobraževanja in usposabljanja brezposelnih se financira iz sredstev uradov za delo, ki delujejo v sklopu ministrstev za delo. Poleg tega sodelujejo pri financiranju teh programov tudi druga ministrstva (za izobraževanje, obrambo, notranje zadeve...). Druga dva zelo pomembna socialna partnerja, ki v različnih tujih državah že zavzeto sodelujeta pri podpori izobraževanja brezposelnih *pa sta podjetje in lokalna (občinska) skupnost*. Razširitev števila socialnih partnerjev na tem področju kaže, da se počasi tudi občine in delodajalci začenejo zavedati svojega dela odgovornosti pri urejanju problematike brezposelnih.

Kakšni so učinki različnih ukrepov izobraževanja in usposabljanja brezposelnih?

Vključevanje mlajših brezposelnih oseb v programe usposabljanja in izobraževanja olajša le-tim vstop v svet dela, jih primerno motivira in usmeri v dejavnosti, kjer imajo več možnosti za zaposlitev. Za učinkovitost teh programov pa je pomembno predvsem to, da zajemajo poleg poklicnega znanja in spretnosti tudi dovolj motivacijskih in splošnih vsebin.

Primerna in potrebna oblika urejanja brezposelnosti so tudi programi, ki *spodbujajo razvoj lastnih zamisli* in imajo kot končni cilj samozaposlitev takih posameznikov. Ta ukrep se velikokrat lahko izkaže kot pomemben motivacijski dejavnik za brezposelnega posameznika, ki ima veliko ustvarjalnih zamisli, vendar za uresničitev le teh nima dovolj ne le denarja, temveč tudi ne potrebne motivacije in zaupanja v lastne zmožnosti. Poleg tega pa so izidi takih ukrepov lahko zelo pomembni tudi za državo, saj se tako spodbuja razvoj podjetništva in drobnega gospodarstva. Prehod iz množične proizvodnje k razvoju majhnih, ustvarjalnih in kakovostnih podjetij pa je eden od temeljnih ciljev, pomembnih za prihodnost gospodarstva.

Različne države želijo s subvencioniranjem programov poklicnega usposabljanja in izobraževanja *urejati tudi problematiko presežnih delavcev*, ki postaja v zadnjem desetletju pereč problem predvsem zaradi vpeljevanja nove tehnologije, ki marsikdaj nadomešča delovno silo v podjetjih, od zaposlenih pa zahteva precej znanja in sposobnosti. Zato države ugotavljajo, da je treba *financirati programe za poglabljanje in dopolnjevanje znanja zaposlenih, preusposabljanje na druga delovna mesta* pa je primerno tedaj, ko nova tehnologija nekatera delovna mesta odpravlja in odpira nova - zahtevnejša. V te namene dajejo države denarne subvencije in spodbude

delodajalcem, predvsem zato, da bi ti v svojih podjetjih spodbujali izobraževanje in usposabljanje delovne sile in tako sledili sodobnim zasnovam razvoja "učee se organizacije". Čeprav so ti ukrepi namenjeni že zaposlenim, pa posredno vplivajo tudi na brezposelne. Z njimi namreč lahko zmanjšujemo preliv delovne sile iz sveta dela v svet brezposelnosti.

Vse pogosteje je slišati tudi opozorila, da bi bilo treba nameniti več pozornosti programom motiviranja brezposelnih, psiho-socialne rehabilitacije in programom, ki brezposelnim pomagajo povrniti zaupanje vase in v svoje zmožnosti. Sele ko se brezposelni znebi občutka marginalnosti in spozna, da je prav izobraževanje priložnost za izhod iz položaja, v katerem se je znašel, lahko pričakujemo, da bo pri izobraževanju in usposabljanju uspešen.

Tanja Možina, ACS

KAJ MENITE?

Kdo se bo zganil?

Razmeroma pogosto vas obveščamo, kako poteka delo pri prenovi programov tujih jezikov. Zadnja informacija je ta, da se je v začetku novembra prvič sestala ekspertna skupina za angleški jezik, ki jo sestavljajo prof. Lidija Bertoncely iz Jezikovne šole Bertoncely & Cizelj, Ljubljana, prof. Suzana Bitenc Pehart iz Državnega izpitnega centra, Ljubljana, prof. Branka Petek s CPI Cene Štupar iz Ljubljane, prof. Saša Benulič, lektorica s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in prof. Simona Križaj z Ljudske univerze Kranj. Skupina intenzivno deluje na rednih vsakotedenskih srečanjih. Ko bo pripravila ustrezne predloge rešitev, bo organizirala širša posvetovanja. O tem vas bomo sproti obveščali.

Tisto, o čemer želimo tokrat pisati nekoliko podrobneje, pa zadeva statistično spremljanje jezikovnega izobraževanja v Sloveniji. Ko smo članice želele ugotoviti, koliko ljudi se uči v verificiranih programih za tuje jezike, smo naleteli na nepremagljive ovire. Najprej smo ugotovile, da ne moremo pridobiti podatkov o gibanju jezikovnega izobraževanja v verificiranih programih tujih jezikov. Podatke o tem izobraževanju (načelno) zbirata Slovenski urad za statistiko in Zveza ljudskih univerz Slovenije, v zadnjih letih pa deloma tudi Sektor za izobraževanje odraslih pri Ministrstvu za šolstvo in šport. Ker nas je zanimalo vsaj desetletno gibanje, smo lahko uporabljali le podatke iz prvih dveh virov. Pri podatkih Zveze ljudskih univerz smo takoj ugotovili, da ni mogoče dobiti podatkov za jezikovno izobraževanje po verificiranih programih, ker zbirajo samo podatke o jezikovnem izobraževanju nasploh, torej tudi za neverificirane programe in programe za otroke. Pri drugem viru, to je pri Slovenskem uradu za statistiko, smo ugotovili, da je le-ta do leta 1991 sicer zbiral podatke o teh programih, vendar jih ni niti obdeloval niti javno objavljaj, ker niso bili zanesljivi. Leta 1991 so bili podatki za

šolsko leto 1990/91 sicer obdelani, po njih pa je mogoče ugotoviti, da so verificirane programe tujih jezikov izpeljevali zgolj v občinah Črnomelj, Kranj in Ljubljana Šiška (Interni podatki SURS, Tabela 7: Izobraževanje po verificiranih programih usposabljanja 1990/91), vanje pa je bilo vključenih 1064 udeležencev! (Rezultati raziskovanj, št. 594/1993, 11-2. Seminarji in tečajji ter udeleženci ljudskih univerz, Republika Slovenija, 1990/91) Vsakdo, ki vsaj malo pozna "sceno" kot bi se izrazili v žargonu, ve, da je s temi podatki nekaj hudo narobe. Leto 1990/91 je leto, ko je Slovenija šla s hitrimi koraki k osamosvojitvi, odpirali smo se tržnemu gospodarstvu in s tem povezani preusmeritvi v razviti svet. Znanje tujih jezikov je postalo orodje, učenje jezikov so v večjem obsegu začeli podpirati v uspešnem delu gospodarstva, pa tudi posameznikom ni bilo škoda ne časa ne svojega denarja za to učenje, saj so vedeli, da je to eden izmed pogojev za njihov osebni uspeh. Nekdo, očitno zunaj tega dogajanja, pa brez komentarja dožene, da učenje štirih tujih jezikov (angleščina, nemščina, italijanščina, francoščina) poteka samo v treh slovenskih občinah!?

Ko smo torej ugotovili, da podatkov o verificiranih tečajjih tujih jezikov ne bo mogoče dobiti, smo se odločili, da povzamemo podatke o vsem jezikovnem izobraževanju, saj je mogoče sklepati, da se vključevanje v verificirane tečaje giblje podobno kot v vse druge jezikovne tečaje. Zbrani podatki so videti takole:

Vir. Rezultati statističnih raziskovanj, Udeleženci izobraževanja 86/87, Seminarji in tečajji ter udeleženci 1987/88, 1988/89, Seminarji in tečajji ter udeleženci, Republika Slovenija 1989/90, 1990/91, Seminarji in tečajji ter udeleženci ljudskih univerz Republika Slovenija 1991/92 do 1993/94, Ljudske univerze, Republika Slovenija 1994/95 in 1995/96, Seminarji in tečajji ter udeleženci ljudskih univerz.

Iz pregleda razberemo, da se je povpraševanje po učenju tujih jezikov v letu 1989/90 po krajšem rahlem upadanju začelo znova zelo povečevati, potem pa strmo upadati, in to se dogaja še danes. Seveda, smo si rekli, po letu 1990 je v Sloveniji nastala cela vrsta novih zasebnih izobraževalnih organizacij, tudi specializiranih jezikovnih šol, in razumljivo je, da podatki, ki se nanašajo samo na ljudske univerze, kažejo upad, saj so pomemben del tega izobraževalnega trga prevzele nove organizacije. Dela je dovolj za vse, stare in nove, saj vsa znamenja kažejo, da se povpraševanje ne zmanjšuje. Pa smo poiskali podatke o delu zasebnih jezikovnih šol in - ugotovili, da tem sploh ni treba poročati o svoji dejavnosti in tako tudi ne o izpeljanem jezikovnem izobraževanju! To pomeni, da sploh ne poznamo pravega obsega jezikovnega izobraževanja! Podatki, ki jih zbirajo na Ministrstvu za šolstvo in šport, se nanašajo le na tisti del, ki je sofinanciran iz državnega proračuna. In ko bo nekdo, ki ne bo "poznal razmer", sicer skrbno in natančno razčlenjeval podatke, ki so na voljo, bo verjetno ugibal, zakaj smo Slovenci v 90. letih tako drastično opustili jezikovno izobraževanje. Ali si predstavljate, kakšne sklepe, povezane s šolskim sistemom, ekonomijo, politiko bo lahko napravili?

Ali je mogoče pričakovati, da bo ta zapis spodbudil koga na Ministrstvu za šolstvo in šport in odgovorne na Statističnem uradu Republike Slovenije, da bodo nemudoma odpravili napake, ki se vlečejo že najmanj desetletje in da ne bomo zapravljali denarja za neuporabne stvari? Navsezadnje je kar precej denarja iz "šolskega tolarja" namenjeno tudi za jezikovno izobraževanje (in to po verificiranih programih) in pričakovali bi, da vlaganje iz državnega proračuna temelji na skrbnih analitičnih ocenah in spremljanju gibanj!

Sonja Klemenčič, ACS

S POTI

O mednarodni konferenci Online Educa Berlin '97 - vabilo na petkovo izobraževalno srečanje

Online Educa Berlin je največja mednarodna konferenca o učni (izobraževalni) tehnologiji v Evropi. Splet predavanj, delavnic, omizij, demonstracij novih naprav in njihove praktične uporabe naj bi strokovnjakom s tega področja omogočil izmenjavo idej in izkušenj. V treh dneh (od 29. do 31. oktobra) se je zvrstilo okoli 75 prispevkov in predstavitev. Organizatorji (ICEF - International Consultants for Education & Fairs) so ugotovili, da je prišlo 600 udeležencev iz 33 držav.

Med udeleženci so bili:

- izobraževalci iz poslovnega sveta,
- člani vladnih komisij za izobraževanje (v državnem, regionalnem in evropskem merilu),
- najuspešnejši teoretiki in praktiki virtualnih univerz,
- izdelovalci in dobavitelji multimedijske opreme in programov,
- člani strokovnih združenj, centrov in sindikatov, ki uporabljajo novo učno orodje za izboljšanje učne strategije,
- oblikovalci izobraževalnih vsebin, izdelovalci multimedije,
- učitelji, trenerji in raziskovalci, ki jih zanimajo nove učne metode, nova poznanstva in sodelovanje, nove tehnike in orodje.

Konferenca je bila osredotočena na internet, intranet, videokonferenco in satelitske povezave, oziroma na to, kaj takšno orodje informacijske dobe pomeni v izobraževanju.

Nekaj spoznanj s te konference:

- Internet je ne le informacijska, temveč čedalje bolj tudi učna in izobraževalna "avtocesta". Kakor pri drugi infrastrukturi je tudi pri tem naloga države, da državljanom omogoči dostop do tega hitro razvijajočega se komunikacijskega sredstva. Izobraževalne ustanove pa imajo možnost (in dolžnost), da po teh novih sredstvih ljudem omogočijo (vseživljenjsko) učenje.
- Nove učne (izobraževalne) tehnologije se delijo v dve veliki skupini, ki omogočata dva različna načina učenja na daljavo:
  - sinhrona sredstva, npr. videokonferenca, pri kateri so udeleženci izobraževanja po informacijskih sredstvih sočasno povezani in lahko dobe takojšnja vrnitvena sporočila,
  - asinhrona sredstva, npr. internet v povezavi z elektronsko pošto. Učenec ni vezan na določeno uro in lahko študira po svojem ritmu.
- Po začetnem navdušenju nad možnostmi novih izobraževalnih sredstev (CD-ROM, videokonferenca, internet...) se pozornost od tehničnih zmogljivosti teh sredstev usmerja na metodologijo uporabe teh sredstev.
- Navdušenje nad "interaktivnostjo" računalnika plahni, saj ne more nadomestiti osebe - tutorja in drugih učencev v skupini. Tutor se pri učenju na daljavo iz učitelja spreminja v svetovalca partnerja - tudi zaradi same tehnologije. (Na internetu lahko raziskuje učenec tudi sam in prispeva nove ugotovitve.) Večkrat je bilo priporočeno tudi občasno neposredno srečanje (iz oči v oči) med tutorjem in učencem.
- Letos sta bili na Online Educa posebej predstavljeni dve državi - Kanada in Finska. Iz izobraževalnih projektov v teh dveh državah je razvidno, kako internet in videokonferenca omogočata vseživljenjsko učenje.

Vabim vas na izobraževalno srečanje v Andragoškem centru, 12. decembra 1997, ob 9. uri (do 11. ure), na katerem bom dogajanje na Online Educa bolj podrobno predstavil. Obenem bomo imeli priložnost tudi za kratek pogovor o tej tematiki. Prosim, da predvideno udeležbo sporočite do 9. decembra po faksu (061/445

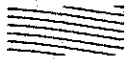
881) ali po telefonu (Zdenka Birman Forjanič - 061/446 165, Anton Lenarčič - 061/14 14 478).

Ob koncu letošnje konference so organizatorji napovedali, da bo Online Educa '98 prav tako v hotelu InterContinental v Berlinu, od 2. do 4. decembra 1998. Informacije o tej konferenci lahko dobite tudi po internetu: <http://www.online-educa.com>.

Mag. Anton Lenarčič, ACS

PREBRALI SMO ZA VAS

Razumeti in olajšati učenje odraslih (Understanding and facilitating adult learning)

Stephen D. Brookfield, Jossey-Bass Publishers,
San Francisco 1986

Stephen Brookfield obravnava v svoji knjigi posebne značilnosti izobraževanja odraslih. Pozornost namenja zlasti odnosom med udeleženci izobraževalnega procesa, ki imajo v izobraževanju odraslih nekoliko drugačne vloge kakor v izobraževanju otrok in mladine. V svojem delu opozarja na temeljna načela, ki bi jih moral vsak izobraževalec odraslih poznati in pravilno uporabljati v praksi. Posebno pozornost namenja "odraslemu udeležencu izobraževanja", "oblikovalcem izobraževalnih programov", "izobraževalcem" ter njihovi posebni in ustvarjalni vlogi v procesu izobraževanja odraslih.

Značilnost njegovega pojmovanja vloge izobraževalca odraslih je, da mu le-ta ne pomeni zgolj tradicionalnega učitelja oziroma prenašalca znanj. Brookfield uporablja pojem "facilitator", ki ga prevajamo kot "pospeševalec oziroma vzpodbujevalec učenja". Pospeševalec odraslemu udeležencu pomaga premagovati razne ovire, s katerimi se le-ta srečuje v izobraževalnem procesu. Spodbuja in seznanja ga z različnimi možnimi potmi in načini učenja. Odraslemu nudi oporo na njegovi poti v bolj samostojno in aktivno življenje.

Udeleženci izobraževanja odraslih

Brookfield meni, da je treba nekoliko razširiti in dopolniti tradicionalna pojmovanja o tem, kdo so udeleženci izobraževanja odraslih. Odrasli se znova odločijo za izobraževanje zato, da bi si pridobili nekatere spretnosti ali da bi le-te izboljšali in dopolnili. Po tradicionalnem pojmovanju storijo to tako, da se vpišejo v formalne oblike tovrstnega izobraževanja, ki so jim na voljo. Toda formalno izobraževanje še zdaleč ne zajema vseh oblik učenja odraslega. Pri izobraževanju odraslih gre za nepretrgano prenašanje in sprejemanje znanja in izkušenj, ki se dogaja v vsakem trenutku v

določenem prostoru in času, torej povsod tam, kjer se odrasli povezuje z drugimi ljudmi in uporablja raznolike učne vire.

Avtor poudarja, da vključevanja v izobraževanje ne bi smeli pojmovati kot individualni pojav in ga kot takega obravnavati, temveč bi ga morali preučevati v povezavi s širšimi družbenimi pojavi. Opazovanje različnih etničnih skupin in njihovo (ne)vključevanje v izobraževalni proces namreč kaže, da (ne)udeležbe večinoma ne moremo pojasnjevati na podlagi neprimernosti posameznikov. C.W. Mills npr. v eni od svojih razprav ugotavlja, da posameznik svojih osebnih zadev navadno ne povezuje s širšimi socioekonomskimi usmeritvami in političnimi spremembami. Nevključevanje v izobraževanje dojema po navadi kot posledico svoje nesposobnosti in osebne slabosti. Res pa je, pravi Mills, da so individualne biografije posledica dogajanja v družbi ali vplivov, ki jih ima le-ta na posameznika. Osebne težave namreč velikokrat odslkavajo stanje v širši družbeni skupnosti. *(Ne)udeležbo v procesu izobraževanja odraslih moramo torej zmeraj obravnavati v povezavi z družbenimi razmerami, glede na stanje v družbi in položaj posameznika, ki v njej deluje.*

Načela izobraževanja odraslih

Izobraževalci morajo pri svojem delu z odraslimi upoštevati temeljna načela izobraževanja odraslih. Z upoštevanjem le-teh lahko v izobraževalnem procesu ustvarijo pravilna razmerja in s tem omogočijo menjavanje informacij, znanja, vedenja in izkušenj. Brookfield navaja predvsem šest temeljnih načel:

- Načelo prostovoljne udeležbe.
- Načelo medsebojnega spoštovanja udeležencev.
- Učenje mora potekati v ozračju vsestranskega sodelovanja.
- Bistvena in najpomembnejša stvar učinkovitega učnega procesa je "aktivnost" ali učenje, usmerjeno v prakso.
- Cilj učnega procesa morata biti samostojnost in avtonomnost odraslega udeleženca.

Samostojno učenje

Avtor pojmuje razvijanje sposobnosti samostojnega učenja kot enega najpomembnejših izsekov v celotnem procesu učenja odraslih. Pri tem obravnava samostojno izobraževanje in samostojno učenje kot dva dela istega procesa, ki se med seboj neprestano prepletata.

Del tega procesa je notranji proces, ki se dogaja v učencu. Predvsem gre za spreminjanje raznih zakoreninjenih miselnih vzorcev, ustaljenih navad, ter nadomeščanje le-teh z novimi. Učenec v procesu kritične refleksije ugotavlja, da so njegovi vzorci razmišljanja, navade in vedenja posledica vplivov družbenega okolja in dogajanja v njem in da so v bistvu družbeni konstrukti. Ta notranji proces se navzven zrcali kot akcija, v kateri učenec išče učne vire in pomoč, s katero bo lahko izpeljal spremembo in svoje nove načine mišljenja in delovanja včlenil v vsakdanje življenje. V drugem delu procesa torej steče **samostojna akcija**, ki jo, kakor pravi Brookfield, nekateri avtorji štejejo za izobraževalno akcijo, drugi pa za zunanjo fazo učenja, v kateri udeleženec sam prepozna svoje potrebe, specificira učne cilje in evalvira doseženo.

Skratka, v okolici poišče učne vire, ki so lahko tudi zelo nestrukturirani in razpršeni, ter jih strukturira tako, da se česa novega nauči, si pridobi nove spretnosti in v svoje osebno in družbeno življenje vnaša novo kakovost.

Odrasli postane avtonomen takrat, kadar na podlagi različnih možnosti, ki jih ima na voljo, sprejme svojo samostojno odločitev o učnih dejavnostih, s katerimi se bo ukvarjal. Avtonomija je torej posledica odločitve, sprejete potem, ko imamo na voljo dovolj informacij in poznamo različne alternative.

Težave pri prenašanju samostojnega učenja v prakso

- Čeprav učitelj ali institucija, ki se ukvarja z izobraževanjem odraslih, pozna in sprejema filozofijo razvoja samostojnega učenja, pa je le-to včasih zelo težko prenesti v prakso. Učiteljevo delo se namreč s tem zelo spremeni in zahteva njegovo večjo zavzetost, bolj individualno obravnavo učencev in vstop na področje, ki je učitelju na začetku popolnoma neznano. To lahko v učitelju povzroči odpor, in iz strahu pred neznanim utegne ostati na starih, dobro utečenih in poznanih, a manj učinkovitih poteh.
- Učiteljevo delo je oteženo tudi zato, ker v bistvu ni učinkovega instrumenta, ki bi nam že ob vpisu navedel natančne podatke o stopnji samostojnosti posameznega učenca in njegovi sposobnosti, ki mu bo omogočila, da bo lahko sledil programu samostojnega učenja. Usposobljeni učitelj, ki bo dovolj senzitiven in bo upošteval in raziskal posameznikove izkušnje, bo lahko dokaj natančno opredelil učenčevo raven samostojnosti. Tudi ta učiteljeva sposobnost pa se veča z njegovimi izkušnjami, nenehnim strokovnim usposabljanjem in demokratičnim dialogom z učencem.
- Čeprav odrasli lahko povsem sprejme filozofijo samostojnega učenja in je pripravljen poskusiti učni proces izpeljati tako, je zelo verjetno, da bo imel srva, ko se bo spoprijel s takim načinom učenja, težave. Raziskave, ki so bile opravljene v zadnjih letih, kažejo, da so nekateri odrasli, ki imajo že veliko delovnih izkušenj, in so pri delu zelo uspešni (uspešni organizatorji, direktorji...), doživeli pravi šok, ko so imeli opraviti s takim načinom učenja; ugotovili so, da niso sposobni uresničiti učnih ciljev, zapisanih v svoji učni pogodbi. Tak položaj je nevaren predvsem zato, ker lahko načne njihovo samozaupanje in samopodobo in tako deluje prav nasprotno, kakor bi moral. Učitelji menijo, da tako učenje zanje ni primerno in se ga tudi v prihodnosti ogibajo. Ravno zaradi tega je treba več pozornosti nameniti pripravi in postopnemu vpeljevanju samostojnega učenja v posameznikovo življenje.

Posameznik in institucija - mogoča nasprotja in spori

Ena od bistvenih zahtev samostojnega učenja je, da nadzor nad organizacijo in izpeljavo učnega procesa prenaša na udeleženca. Prav to načelo pa lahko postane predmet trenja tedaj, ko poteka samostojno učenje v formalnih institucijah. Izobraževalni instituciji je namreč veliko do tega, da bi oblikovala posameznike, ki bodo s svojim znanjem zadostili potrebam okolja. S tem bo ohranjala svojo kredibilnost in upravičila svoj obstoj ter si omogočila preživetje. Želje institucije se včasih ne skladajo z željami posameznika in potrebami, ki jih občuti. Institucija morda ni pripravljena prepustiti delnega nadzora nad učnim procesom udeležencu. Tedaj se zgodi, da načela

samostojnega učenja ostanejo na papirju kot nikoli preskušena filozofija. V drugem primeru pa izobraževalci sprejmejo vse posameznikove želje in potrebe in se jim prilagodijo. Po navadi se take institucije "skomercializirajo", in oblikujejo "navidez" zadovoljene in izobražene posameznike.

Izobraževalec odraslih v taki vlogi ne more opravljati svojega dela ustvarjalno in kritično. Zavedati bi se moral, da njegova naloga ni zgolj, da brez posebnega truda streže posamezniku, njegovim željam in potrebam na eni strani ter zadosti zahtevam institucije na drugi. Udeleženca mora izzvati, ga seznaniti z različnimi možnostmi in mu predlagati "akcijske načrte". Seznanjanje z različnimi možnostmi bo morda v posamezniku sprva povzročilo trenje in odpor. Mogoče je, da si je samostojno učenje zamišljal drugače in bo dejavno mentorjevo vlogo občutil kot nadzirajočo in usmerjajočo. Izobraževalna institucija, ki razpisuje programe samostojnega učenja, mora zato že na samem začetku udeleženca seznaniti z namenom in načini takega načina izobraževanja. Udeleženec mora vedeti, da gre med učiteljem in učencem za interakcijo, v kateri neprenehoma potekajo pogajanja. Gre za enakovredno razmerje, v katerem nastajajo tudi nasprotja in različna mnenja. To pa je hkrati tudi bistvo razvoja kritičnega mišljenja. Če bo posameznik že na začetku poučen, kakšni izzivi ga čakajo, bo te sprejemal kot samoumevni del procesa in mu ne bodo več povzročali frustracij in neodobranja.

Prepuščanje nadzora nad učnim procesom udeležencu torej ni preprosta zadeva, nekaj, kar bi lahko storili v sami izobraževalni instituciji. Takšna predaja nadzora udeležencu pomeni namreč izziv za institucijo. Udeleženci bodo s tem dobili moč za kritiziranje morebitnih neustreznih razmer, načinov dela in avtokratskih odnosov in možnost, da namesto le-teh predlagajo in uporabijo drugačne.

Vloga pospeševalcev pri spodbujanju samostojnega učenja odraslega

V zadnjih desetletjih postaja čedalje bolj jasno, da uradni tradicionalni šolski sistem ni zmeraj in za vse najprimernejša in edina možna oblika izobraževanja in učenja. Čedalje več strokovnjakov dojema samostojno učenje kot sposobnost, ki jo vsak od nas nosi v sebi in naloga izobraževalca (facilitatorja) je prav v tem, da to spečo sposobnost v nas prebudi. Vsi, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, predvsem učitelji in mentorji, pa vedo, da to ni lahko. Velikokrat namreč zadenejo na odpor, miselno pasivnost in nesodelovanje.

Težava, s katero se morajo spoprijeti tisti, ki v izobraževalnem procesu opravljajo vlogo mentorjev, svetovalcev, pospeševalcev ipd., je predvsem v tem, da tako učenje apriori zahteva, da bo v učni proces vstopil posameznik z visoko ali vsaj zadovoljivo stopnjo samokritičnosti in zmožnosti samorefleksije. Vendar velikokrat ni tako. Težko je namreč govoriti o samostojnosti takih udeležencev, ki niso seznanjeni ali ne poznajo alternativnih načinov mišljenja, delovanja, drugačnih miselnih sistemov ipd., temveč razmišljajo in delujejo po vzorcu, ki so ga prevzeli iz svojega okolja in ga jemljejo kot popolno danost. Takí udeleženci bodo sicer mentorju znali povedati, kaj potrebujejo, vendar bodo te percipirane potrebe izhajale iz ozke in nesvobodne paradigme. Vloga mentorja je predvsem v tem, da odraslemu predstavi tudi drugačen mogoči pogled, ga seznaní z drugačnimi možnostmi in prikaže drugačne potrebe, kakor jih zaznava odrasli sam. Odrasli tako spoznavajo, da privzete vrednote, sprejete resnice in internalizirane navade oblikujejo njihove svetove in strukturirajo družbeno resničnost. Če so odrasli pripravljeni razčleniti svoje ravnanje in upoštevati tudi alternativno znanje,

ideje in vrednote, si pridobijo nujno znanje in na podlagi tega bodo lahko zavzeli bolj dejaven in samoiniciativen položaj in začeli svoje svetove spreminjati.

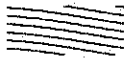
Naloga izobraževalca odraslih je torej veliko bolj dejavna, ustvarjalna in odgovorna, kakor se včasih zdi. Poleg zgolj predajanja konkretnega "instrumentalnega" znanja in spretnosti namreč v posamezniku spodbuja razvoj kritičnega mišljenja in pravičnega vrednotenja pridobljenega znanja. Tako znanje ni več samo "suhoparna informacija", temveč čedalje bolj postaja sredstvo izboljševanja kakovosti posameznikovega življenja. Tako se lahko človek bolj ozaveščeno odziva na celoten spekter učnih izkušenj, ki mu jih ponujata izobraževalni proces pa tudi okolje, v katerem živi in deluje. Razčlemba različnih podmen, izziv sprejetih vrednot in navad, vse to so dejanja, ki so lahko včasih zelo neprijetna in za posameznika ob srečanju z drugačnimi pogledi, prav boleča. Če izobraževalec odraslih (facilitator) sprejme svojo dejavno in poklicno vlogo v odnosu z udeležencem, mu poskuša pomagati premostiti ta začetna nasprotja in trenja. To stori tako, da mu razloži sam proces, ki zajema trenja kot naraven in konstruktiven del učenja.

Za konec...

V navedenem povzetku vsebine Brookfieldovega dela, zaradi omejenosti prostora in informativne narave glasila, ni mogoče v celoti prikazati bogastva in podati temeljitega pregleda področja izobraževanja odraslih, tako in v razsežnostih, kakor se jih je lotil pisec knjige. Prikazane so le nekatere bistvene značilnosti področja izobraževanja odraslih in značilnosti akterjev, ki vanj vstopajo. Na teh temeljih namreč Brookfield ustvarja koncept, ki se ne omejuje samo na tisti del izobraževalnega procesa, v katerem posameznik pridobiva novo "instrumentalno znanje", in spretnosti. Izobraževanje odraslih dojema bolj celostno in vanj včlenjuje razvojno pot odraslega od pasivnega subjekta, ujetega v kalup vsakokratnega družbenega okolja, do avtonomnega posameznika, ki je sposoben prepoznavati svoje potrebe po izobraževanju, oblikovati svojo izobraževalno pot ter samostojno sprejemati življenjske odločitve. Tudi v njegovem delu je ravno tako kakor v polemikah, ki so se razvile v zadnjem času na Slovenskem, opaziti rahlo zadrego pri poskusu definiranja razlik in povezav med pojmom učenje in izobraževanje. Pojmuje ju kot dva dela istega procesa in ne skuša natančneje opredeljevati ne enega ne drugega. V dejavno vlogo postavlja tudi izobraževalca odraslih ali pospeševalca učenja. Le-ta mora odraslega spodbujati na njegovi poti v samostojnost. Zavzeto ga seznanja z različnimi rešitvami in tako v njem prebuja sposobnost samostojnega učenja in življenja. Posameznik se med vseživljenjskim učnim procesom uči prilagajati družbenim strukturam in v njih preživeti, hkrati s tem pa ugotavlja, da mu poznavanje različnih možnosti, informacij in seznanitev z drugačnimi vzorci mišljenja daje moč za ustvarjalno oblikovanje in spreminjanje svoje poklicne in osebne vloge. Šele tako vstopa v "odraslo" razmerje z družbo in postane zmožen soustvarjati bolj humane in kakovostne družbene strukture.

Tanja Možina, ACS

Učenje učenja

Pogovor z Robertom Diltsom o učenju odraslih,
Multimind, september/oktober 1997

Robert Dilts je ameriški trener nevrolingvističnega programiranja (NLP), ki je skupaj z Richardom Bandlerjem in Johnom Grinderjem najmočneje vplival na razvoj in prenos tega komunikacijskega, svetovalnega in učnega modela v izobraževalno prakso. Je ustanovitelj in predavatelj zasebne univerze NLP-ja v Santa Cruzu v Kaliforniji, po vsem svetu pa vodi učne delavnice o vedenju, svetovanju, ustvarjalnosti, učenju in zdravju. Njegovo delo so mnogi novi koncepti v nevrolingvističnem programiranju (npr. logične ravni osebnosti in učenja, Disneyeva strategija ustvarjalnosti, makro- in mikrostruktura učenja z modelom TOTE ipd.), zapisal pa je tudi več knjig o uporabi NLP-ja na prej omenjenih področjih. Na njegovem zadnjem gostovanju v Nemčiji, letos spomladi, je nastal pogovor z njim, ki je bil objavljen v zadnji številki revije Multimind, in govori o nekaterih pomembnih vprašanih učenja pri odraslih.

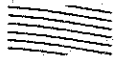
Multimind: *Mnogi odrasli ljudje imajo v sebi veliko ovir, ki jim preprečujejo, da bi se sproščeno in motivirano učili. Ali verjamate, da z NLP-jem lahko opogumimo ljudi za učenje?*

R. Dilts: Seveda! Ena mojih knjig z naslovom Dinamično učenje govori prav o tem - o učenju odraslih. Učenje odraslih je gotovo eden najpomembnejših dejavnikov v razvoju uspešne družbe. Družbe se hitro spreminjajo, to pa zahteva "učee se organizacije" - nenehno učenje in izobraževanje odraslih ljudi. V prihodnosti potrebujemo "učee se družbo", ki mora enako resno kot osnovnošolsko izobraževanje in izobraževanje za pridobitev poklica upoštevati tudi izobraževanje odraslih. Navadno se vsa pozornost osredotoča na otroke in mladostnike, ki so precej prožni. Če pa vemo in upoštevamo, kako zaznavajo in predelujejo informacije odrasli, potem je nujno, da uporabljamo pri delu z njimi različne sloge, metode in prijeme. Danes vemo, da se odrasli veliko bolj kakor iz knjig ali predavanj učijo ob dejavnostih, nalogah in vajah, ob izmenjavi izkušenj in spoznanj. NLP lahko glede tega veliko ponudi, saj se ukvarja predvsem z učenjem odraslih.

Ko izobražujemo odrasle, ki so vsi že strokovnjaki na svojem področju, jih moramo naučiti kaj novega, zanje pomembnega in uporabnega, kar bodo lahko prenesli v svoje delovno okolje ali življenje in kar presega to, kar že vedo. Odrasli se učijo drugače kakor otroci. Otroci navadno brez pomislekov sprejemajo znanje, ki ga ne bodo takoj uporabili - v prvih letih šolanja se učijo precej vsebin "na zalogo", za pozneje. Odrasli tega ne delajo samoumevno.

Zame je izobraževanje iz NLP-ja zgled za dobro načrtovano in strukturirano učenje odraslih. V njih je namreč odraslim omogočeno, da prepoznajo že pridobljene nezavedne spretnosti in sposobnosti, jih uporabijo in z vedenjskimi strategijami preskusijo v interakcijah z drugimi. Zato je NLP predvsem izkušnjsko učenje.

Multimind: *Kaj pa menite o trditvi "Vse je mogoče, vsega se lahko naučim, če zares hočem." ? Je to le fraza ali preskušena resnica?*

R. Dilts: Če samo hočemo, za učenje ni dovolj. Za učenje in spreminjanje so potrebne tri stvari:

Hoteti ("want to"),

Vedeti, kako ("to know how to") in

Imeti priložnost, uporabiti ("to get the chance to").

Če nekaj zares hočem, a ne vem, kako zadeva poteka, niti ne dobim priložnosti za to, sem frustriran. Če hočem in vem, kako se to stori, a ne dobim priložnosti, ne morem nikoli biti zares dejaven. Izobraževanje odraslih potrebuje torej vse troje: željo po učenju, znanje o tem, kako se je mogoče učiti, in priložnost za to.

Multimind: In gotovo tudi dovoljenje. Gre za to, da si sam to dovolim. Kaj mislite o tem, da se morda nekateri odrasli ljudje zelo počasi učijo, imajo slab spomin in premalo moči za učenje. Verjamete v možnost, da učenje in celo "suhoparne, dolgočasne" učne teme naredimo privlačnejše in dostopnejše?

R. Dilts: Prav gotovo. Ljudje potrebujejo dovoljenje in podporo za učenje, ne le spodbudnega učnega okolja. V NLP-ju nikoli ne razmišljamo tako in ne verjamemo, da se eni ljudje težje učijo ali da se sploh ne morejo učiti. Menimo, da imajo ljudje le različne učne slogove in strategije. Večina slogov poučevanja pri učiteljih je do teh različnih individualnih slogov učenja zelo toga in nestrpna - slogi poučevanja so navadno avditivni ali vizualni. Sam bi stavil, da tisti, ki sodijo v kategorijo "počasnih" učencev, po NLP-ju veljajo kot "kinesteti". Večinoma imajo odličen spomin, vendar se ne spominjajo dobro stvari, ki so si jih vtisnili po slušni ali vizualni poti. Spominjajo se ob delovanju, močnem čustvovanju in gibanju. Težave imajo tudi, ker nenehno dobivajo sporočila o svojih pomanjkljivostih, saj izobraževalni sistem ne deluje spodbudno na te učence.

Če se ljudje počutijo notranje gotovi, se veliko lažje učijo. Vedo, da lahko postavljajo tudi "neumna" vprašanja in čutijo, da smejo delati napake. Kje pa danes odrasli ljudje sploh še smejo delati napake? Pri vožnji po cesti zagotovo ne, tudi ne v službi ali pri vzgoji otrok ... Zato potrebujejo spodbudno učno okolje, ki daje varnost, ne le podporo s kognitivnimi sredstvi ali pozitivnimi čustvi. To potrebujejo odrasli bolj kakor otroci!

Odločilen dejavnik v učenju odraslih pa je t.i. "modeliranje", učenje drug od drugega, to pa je mogoče le v sodelovalnem ozračju. Odrasli imajo namreč veliko nezavednih sposobnosti, s katerimi lahko zelo koristijo drug drugemu. Veliko vedo, a o tem znanju niso dovolj premišljevali in ga ne znajo prenesti na druga področja. NLP jim daje potrebno orodje, da že pridobljeno znanje uporabljajo tudi na drugih področjih in se tako učijo drug od drugega. Pri tem učenju pa ni ene same poti; vsaka od mnogih možnosti je dragocena. Če na problem gledamo tako, potem ni "bistrih" in "neumnih" ljudi, ni slabih in dobrih učencev - so samo enkratni učenci.

Dostej smo razvili le omejeno število strategij poučevanja. To, kar potrebujemo, je raznolikost prijemov in spoznanje, da se lahko veliko naučimo drug od drugega - ne le od usposobljenih učiteljev in strokovnjakov. V sodelovalnem učnem ozračju lahko odrasli prevzemajo učinkovite strategije drugih, ki so imeli podobne težave, a so jih uspešno rešili. Tako je omogočena prava eskplozija idej in ustvarjalnosti, to pa je tisto, čemur pravimo "učenje o učenju".

Z "učanjem učenja" mislimo torej na različne učne prijeme, poti in metode učenja, predvsem pa na to, kako lahko v izmenjavi in sodelovanju z drugimi obogatimo svoj osebni slog mišljenja in učenja tako, da bomo izboljšali svoje dosežke. To pa je tisto, k čemur lahko s svojimi modeli, prijemi in strategijami odločilno pripomore prav NLP.

Prevedla in priredila: Nada Mulej, ACS

NOVOSTI IZ KNJIŽNICE ACS

Allatt, Patricia; Yeandle, Susan: Youth unemployment and the family : voices of disordered times. London ; New York : Routledge, 1992. 190 str.

Burnett, John: Idle hands : the experience of unemployment, 1790-1990. London ; New York : Routledge, 1994. 368 str.

Comparative research in adult education : present lines and perspectives : papers of a study seminar, CEDE, Villa Falconieri, May 11-14, 1988 / ed. by Maurizio Lichtner. Frascati : Centro Europeo dell'Educazione (CEDE), 1989. 270 str.

Deconstruction and the possibility of justice / ed. by Drucilla Cornell, Michel Rosenfeld, David Gray Carlson. New York ; London : Routledge, 1992. 409 str.

Diversity in organizations : new perspectives for a changing workplace / Martin M. Chemers, Stuart Oskamp, Mark A. Constanzo. Thousand Oaks ; London ; New Delhi : Sage, 1995. 282 str.

D'Entreves, Maurizio Passerin: The political philosophy of Hannah Arendt. London ; New York : Routledge, 1994. 217 str.

European year of lifelong learning 1996. The economic dimension of education and training in the member states of the European Union : a survey carried out on behalf of the European Commission. Brussels : European Commission, Directorate General for Education, Training and Youth (DG XXII), 1996? . 77 str.

Fink, Arlene: Evaluation for education and psychology. Thousand Oaks ; London ; New Delhi : Sage, 1995. 282 str.

Fitz-Gibbon, Carol Taylor: Monitoring education : indicators, quality and effectiveness. London ; New York : Cassell, 1996. 259 str. (School development series)

Folbre, Nancy: Who pays for the kids? : gender and structures of constraint. London ; New York : Routledge, 1994. 335 str. (Economics as social theory series)

Furnham, Adrian; Stacey, Barrie: Young people's understanding of society. London ; New York : Routledge, 1991. 215 str. (Adolescence and society)

Fordham, Paul; Holland, Deryn; Millican, Juliet: **Adult literacy : a handbook for development workers.** Oxford ; London : Oxfam ; Voluntary Service Overseas (VSO), 1995. 170 str.

Henry, Jane: **Teaching through projects.** London : Kogan Page, 1995. 159 str. (Open and distance learning series)

Heyneman, Stephen P.: **Education in the Europe and Central Asia Region : policies of adjustment and excellence.** Washington : The World Bank, 1994. 25, 37 str. (Internal discussion paper : Europe and Central Asia Region ; No. IDP-145)

Heyneman, Stephen P.: **Issues of education finance and management in ECA and OECD countries.** Washington : The World Bank, 1994. 19 str. (Human resources development and operations policy working paper series ; 26).

Landmarks in international adult education : a comparative analysis / ed. by Alexander N. Charters and Ronald J. Hilton. London ; New York : Routledge, 1989. 207 str.

Liberal adult education : the end of an era / ed. by John Wallis. Nottingham : Continuing Education Press, University of Nottingham, 1996. 179 str.

Lipužič, Boris: **Izobraževanje na razpotju : znanje za razvoj - svetovni izziv.** Ljubljana : Modrijan, 1996. 191 str.

LISSY für Windows : die flexible Vervaltunsssoftware für die Volkshochschule. Dortmund : CDS, 1996. 10 str. Predstavitev programa

Longworth, Norman; Davies, W. Keith: **Lifelong learning : new visions, new implications, new roles for people, organizations, nations and communities in the 21st. century.** London : Kogan Page, 1996. 179 str.

Peter Monetti, ACS

Bralcem Novičk sporočam, da je knjižnica ACS odprta za obiskovalce v sredo in petek dopoldne od 10. do 12. ure ter v ponedeljek in četrtek popoldne od 14. do 16. ure. Vabljeni.

Avtorje prosim, da pošiljajo svoje prispevke za Novičke na računalniški disketi (to bomo vrnili), ali po elektronski pošti (tajnistvo.saec@infosol.mss.edus.si), ker nam s tem prihranijo delo s prepisovanjem.

Urednica

ACS
SAEC